

IDENTIFISERING AV GRANITTPEGMATITTMINERALER—I

Mange har vankeligheter med å identifisere mineraler som er funnet i granittpegmatittforekomster, for eksempel i Ivelandsdistriktet, Kragerø eller Østfold. De som er vanskeligst å identifisere er de gråsorte eller beksorte sjeldne mineralene som ved første øyekast synes helt like. Derfor vil NAGS-nytt nå presentere en serie på fire artikler som vil ta for seg karakteristiske kjennetegn og metoder til å identifisere de vanskeligste mineralene. Første artikkel i dette nummer vil ta for seg de gråsorte, halvmetalliske mineralene. Neste artikkel vil ta for seg de mørk brunsorte og beksorte mineralene, for eksempel euxenitt, gadolinit osv., mens tredje artikkel vil konsentrere seg om de fargede mineralene, xenotim, monasitt osv. Siste artikkel vil ta for seg de metalliske sulfidmineralene.

I. De grå til gråsorte halvmetalliske mineralene.

Disse mineralene synes litt metalliske, ofte med matt glans på bruddflater og sjeldent noe utpreget god spaltbarhet. De er også tunge, med spesifikk vekt på fra 5 til 10 g/cm³. Det er ofte strekfargen som er et karakteristisk kjennetegn. Den kan best undersøkes ved å ripe mineralet mot en ru stentoyflate, for eksempel er en proppsikring et meget brukbart hjelpemiddel. Ellers kan man bruke skjemaet på motstående side som et hjelpemiddel til identifikasjonen.

Magnetitt er det vanligste av disse mineralene. Den gjenkjennes lett på sin sterke tiltrekking til en magnet. Mineralet opptrer i dårlige utviklede krystaller eller rundaktige klumper. Magnetitt har ofte tydlige kløvflater.

Hematitt er relativt uvanlig, men opptrer som rundaktige klumper. Det er vanligvis umagnetisk, men kan noen ganger være svakt magnetisk på grunn av iblandet magnetitt.

Ilmenitt opptrer oftest i store, plateformede masser. Det er ofte litt eller fullstendig omdannet, blant annet til hematitt og viser da en rødlig strek.

Tantalitt og **columbitt** er så like at de utseendemessig ikke kan skilles fra hverandre. Imidlertid er de typiske for hver sin forekomststype, nemlig cleavelandittpegmatitt (tantalitt) og mikroklinpegmatitt (columbitt). Sistnevnte er vanligst. Et unntak fra denne regel er Tangenbruddet ved Kragerø hvor det opptrer en mangancolumbitt i cleavelandittpegmatitten.

Ilmenorutil er relativt sjelden, men påvises lett ved sin grønnlige strekfarge. Opptrer nesten alltid i gode tetragonale krystaller.

Uraninit er nokså mørk av farge og har en høy spesifikk vekt (omtrent 10 g/cm³). Det opptrer ofte kubiske krystaller omgitt av fargerike, sekundære mineraler.

Tinnstein (cassiteritt) er et meget sjeldent mineral i Norge og er i pegmatitt bare funnet i Tørdal og Ågskaret, begge steder i cleavelandittpegmatitt. Den er mørk gråsort og opptrer i uregelmessige masser.

Alf Olav Larsen

»BESTEMMELSESNØKKELE FOR DE GRÅ TIL GRÅSORTE HALVMETALLISKE GRANITTEGEMATITTEMINERALER».

